

Gruźlica

Co to jest gruźlica?

Gruźlica jest chorobą infekcyjną, która zwykle dotyczy płuc, może jednak zajmować także inne narządy. Choroba powoduje powstawanie w tych narządach wielu drobnych guzków zwanych „gruzełkami”, które stopniowo zastępują prawidłowe struktury i częściowo niszczą tkanki, pozostawiając puste przestrzenie, czyli „jamy”. Gruźlica rozwija się powoli, w ciągu tygodni, a nawet miesięcy. Nie leczona w połowie przypadków kończy się śmiercią.

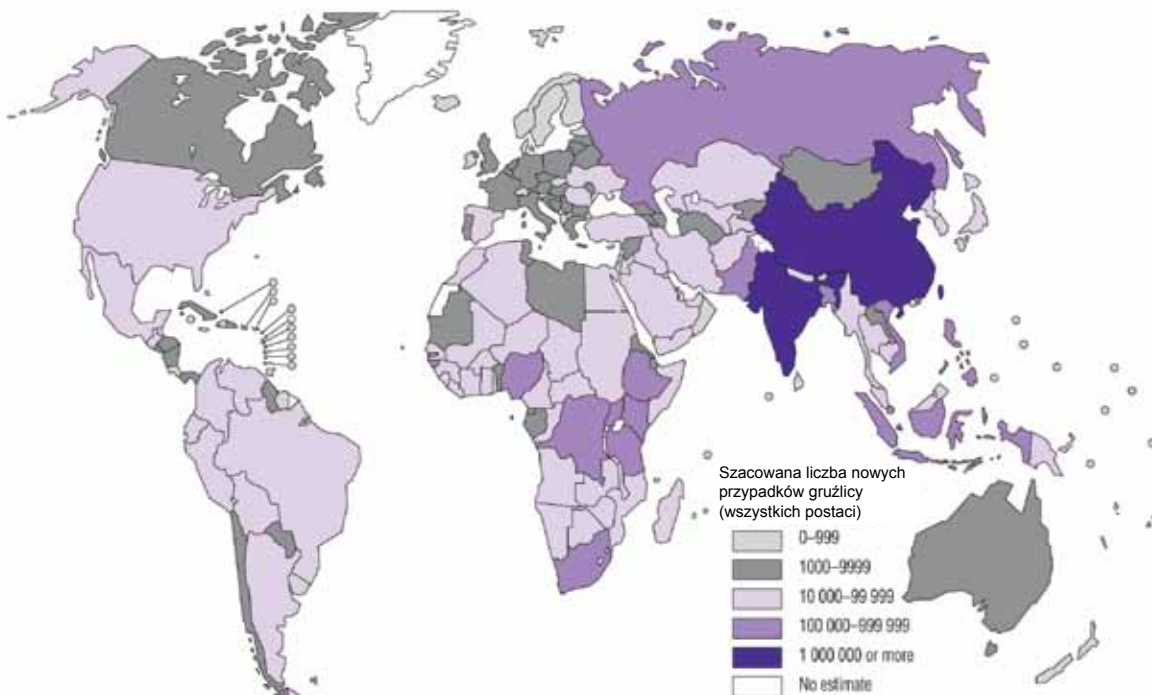
Jeśli zastosuje się właściwe leczenie może całkowicie ustąpić, niekiedy jednak pozostawia blizny i zniekształcenia w narządach spowodowane zbyt późnym rozpoczęciem terapii.

Co powoduje gruźlicę?

Gruźlica jest wywoływana przez bakterię zwaną prątkiem gruźlicy (*Mycobacterium tuberculosis*). Jest to bakteria rozmnażająca się bardzo powoli, niewrażliwa na antybiotyki aktywne wobec większości innych bakterii (np. powodujących zwykle zapalenie płuc lub infekcje).

Gdzie najczęściej występuje gruźlica?

Gruźlica występuje na całym świecie. Obecnie rzadko spotyka się ją w krajach uprzemysłowionych, znacznie częściej w Afryce Tropikalnej, Azji i Wschodniej Europie.

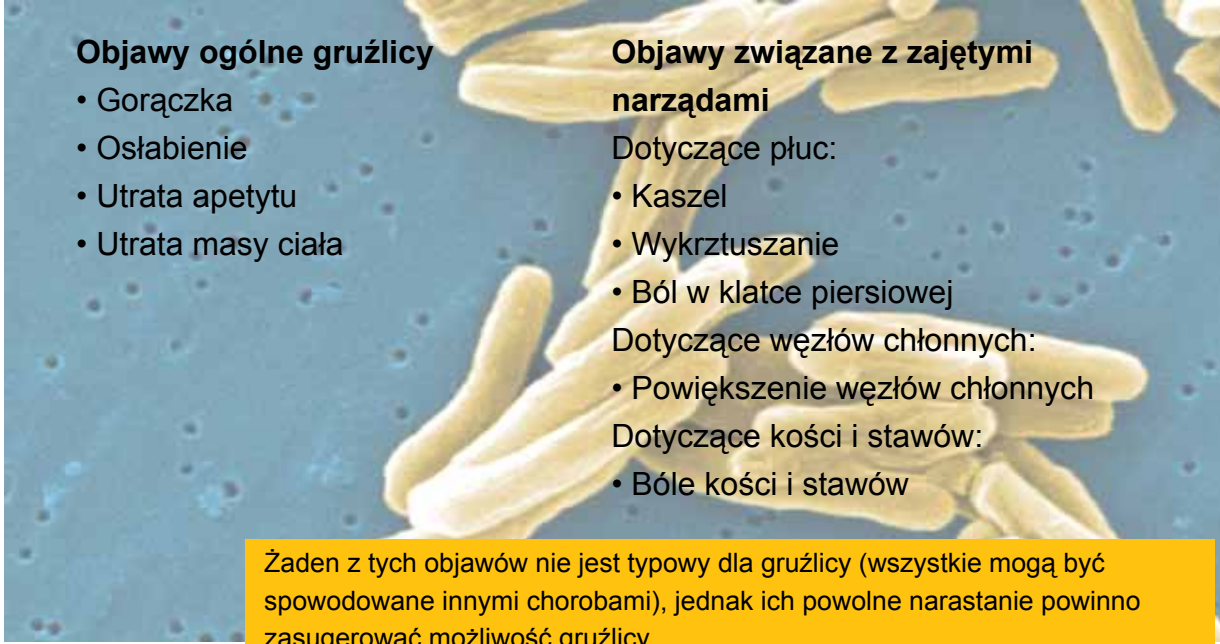
Zapadalność na gruźlicę na świecie (źródło – Światowa Organizacja Zdrowia 2006)

▶ Kto choruje na gruźlicę?

Choroba jest przenoszona przez chorych na gruźlicę płuc na osoby zdrowe. Kiedy chory na gruźlicę kaszle lub kicha, wydalą drobne kropelki, zawierające prątki gruźlicy, które są wdychane przez osoby znajdujące się w jego otoczeniu. U osób zdrowych bakterie są wychwytywane i niszczone przez mechanizmy obronne płuc. Jednakże jeśli te mechanizmy działają zbyt wolno lub są niewydolne, lub jeśli ilość bakterii jest bardzo duża, mogą one namnażać się i powodować chorobę. Każdy może zachorować na gruźlicę, jednak osoby o osłabionym lub uszkodzonym układzie odpornościowym (małe dzieci, palący papierosy, chorzy na cukrzycę, osoby otrzymujące leki obniżające odporność oraz zakażeni wirusem HIV) mają większe ryzyko rozwoju choroby, jeśli są narażeni na kontakt z osobą chorą.

▶ Jakie są objawy gruźlicy?

Gruźlica może wywoływać objawy ogólne, występujące w każdej ciężkiej infekcji. Może również powodować objawy związane z zajęciem poszczególnych narządów:

Objawy ogólne gruźlicy <ul style="list-style-type: none"> • Gorączka • Osłabienie • Utrata apetytu • Utrata masy ciała	Objawy związane z zajęciem narządami <p>Dotyczące płuc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaszel • Wykrztuszanie • Ból w klatce piersiowej <p>Dotyczące węzłów chłonnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powiększenie węzłów chłonnych <p>Dotyczące kości i stawów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bóle kości i stawów
--	---

Żaden z tych objawów nie jest typowy dla gruźlicy (wszystkie mogą być spowodowane innymi chorobami), jednak ich powolne narastanie powinno zasugerować możliwość gruźlicy.

▶ W jaki sposób można uniknąć choroby?

Ryzyko zachorowania może być zmniejszone przez zastosowanie szczepionki BCG (Bacillus Calmette – Guerin). Szczepionka częściowo zabezpiecza przed chorobą małe dzieci, lecz nie jest zalecana dla dorosłych. Nie jest łatwo rozpoznać gruźlicę, lecz jeśli dowiesz się, że chorujesz, powinieneś unikać czynników ryzyka, takich jak palenie papierosów, aby nie pogorszyć przebiegu choroby. Osoby, które mają kaszel, zwłaszcza trwający przez długi czas, z towarzyszącą gorączką, potami nocnymi i utratą masy ciała, powinny udać się do lekarza i wykonać odpowiednie badania celem wykrycia gruźlicy. Jest to szczególnie ważne jeśli znajdują się w stanie osłabionej odporności lub pochodzą z kraju, gdzie gruźlica występuje często. Członkowie rodziny chorego na gruźlicę również powinni poddać się badaniom umożliwiającym wykrycie choroby. Pacjenci otrzymujący leczenie przeciwprątkowe powinni być regularnie kontrolowani przez lekarza, aby ocenić, czy ich stan się poprawia i czy nie mają objawów ubocznych lub powikłań leczenia.

► Strategia „Zatrzymać gruźlicę (STOP TB)” Światowej Organizacji Zdrowia

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) opracowała strategię „Zatrzymać gruźlicę” aby uwolnić świat od gruźlicy. Zakłada ona zmniejszenie liczby chorych do roku 2015 poprzez:

- Zapewnienie chorym wysokiej jakości badań diagnostycznych i leczenia
- Zmniejszenie liczby osób cierpiących z powodu gruźlicy i jej powikłań
- Zabezpieczenie szczególnie podatnych na chorobę grup ryzyka przed gruźlicą i innymi zakażeniami
- Rozwój nowych metod leczenia gruźlicy

► W jaki sposób mogę się dowiedzieć, że jestem chory?

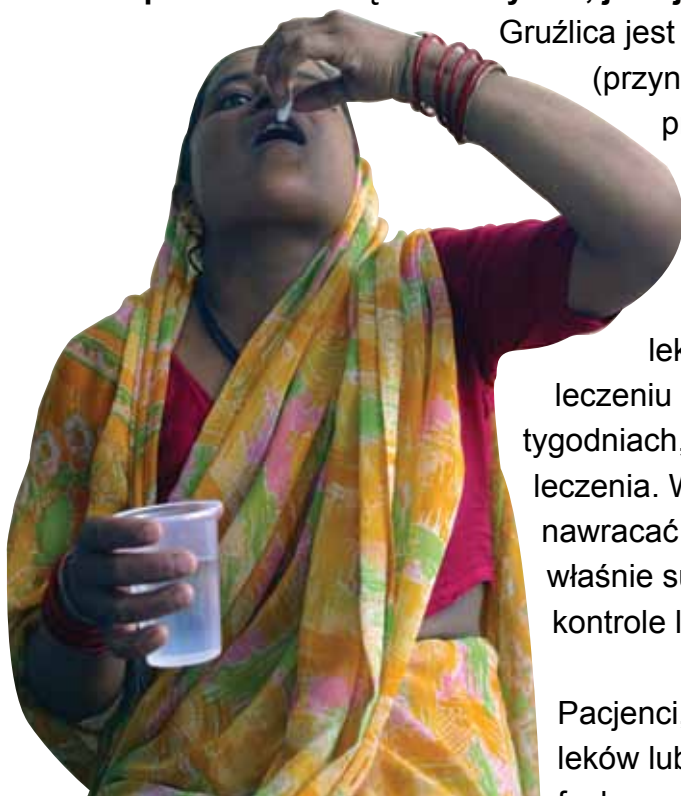
Osoby z objawami sugerującymi gruźlicę (przewlekły kaszel, utrata masy ciała, nocne poty) powinny mieć wykonane badanie radiologiczne klatki piersiowej (RTG), a jeśli jest ono nieprawidłowe – badanie płwociny. W niektórych przypadkach mogą być konieczne dodatkowe badania (tomografia komputerowa, bronchoskopia), aby potwierdzić rozpoznanie. Im wcześniej choroba zostanie wykryta, tym większe szanse na całkowite wyleczenie.

► Jak powinienem się zachowywać, jeśli jestem chory?

Gruźlica jest chorobą uleczalną, chociaż leczenie jest długie (przynajmniej 6 miesięcy) i złożone (chory musi przyjmować 4 leki przez 2 miesiące, a następnie 2 leki przez kolejne 4 miesiące, aby zostać wyleczonym).

Jeśli prątki są oporne na jeden lub więcej leków, leczenie się wydłuża. Przy prawidłowym leczeniu pacjenci odczuwają poprawę już po kilku tygodniach, bardzo ważne jest jednak dokończenie leczenia. W przeciwnym wypadku choroba może nawracać i stać się oporna na niektóre leki. Dlatego właśnie sumienne przyjmowanie leków i regularne kontrole lekarskie są tak ważne.

Pacjenci, którzy mogą zapominać o przyjmowaniu leków lub są niechętni leczeniu mogą otrzymać fachową pomoc pracownika ochrony zdrowia. Jest to

szczególnie ważne gdy leczenie jest dłuższe lub zawiera więcej leków niż zazwyczaj (w gruźlicy odpornej na wiele leków).

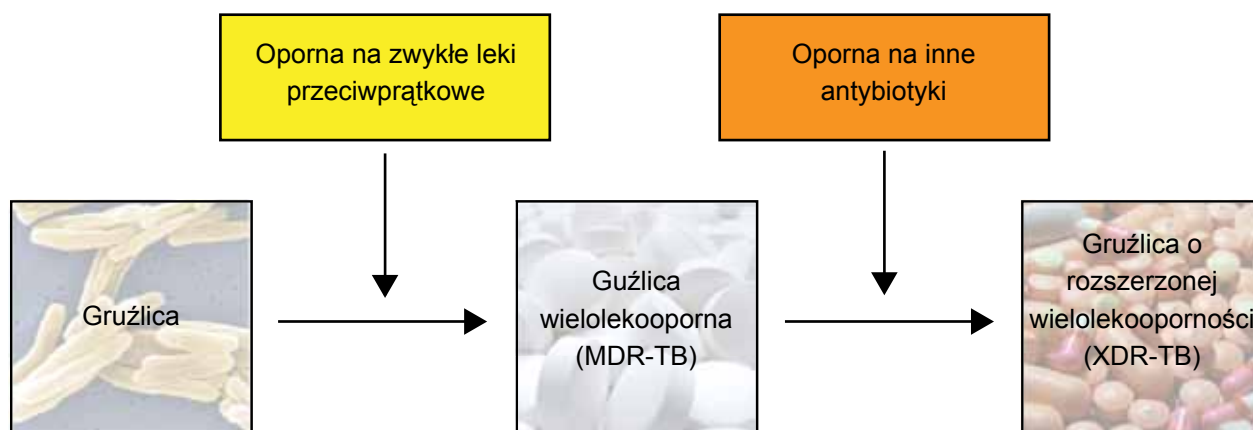
Oporność prątka gruźlicy

Wszystkie typy gruźlicy są wywoływane przez tę samą bakterię, jednak ze względu na możliwość rozwoju oporności na leki leczenie bywa prowadzone według różnych schematów. Osoby z chorobą wywołaną przez szczepy odporne na leki mogą zarażać innych, którzy od początku będą chorować na gruźlicę oporną.

Bakteria może stać się oporna na leki jeśli:

- Chory otrzymuje niewłaściwe leki
- Chory przyjmuje złą dawkę leku
- Chory nie zakończył pełnego cyklu leczenia

W tych przypadkach pacjenci muszą być leczeni różnymi zestawami antybiotyków i czas leczenia może być wydłużony nawet do 2 lat.

Kiedy bakteria staje się oporna leczenie jest bardzo trudne, ale chorzy nadal mogą być wyleczeni, jeżeli leki będą odpowiednio dobrane i regularnie przyjmowane.

Oporności można zapobiegać poprzez stosowanie właściwych leków i dopilnowanie, aby pacjenci przyjmowali je regularnie i przez odpowiedni czas.

Przydatne linki

1. TB Alert - www.tbalert.org
2. International Union Against Tuberculosis and Lung Disease - www.iatld.org/index
3. The Stop TB Partnership - www.stoptb.org
4. The World Health Organization, Tuberculosis - www.who.int/tb/en/
5. The International Standards for TB care, patients charter - www.who.int/tb/publications/2006/patients_charter.pdf

EUROPEAN
LUNG FOUNDATION

ELF jest organem Europejskiego Towarzystwa Oddechowego (ERS – European Respiratory Society), organizacją non – profit, która posiada ponad 8000 członków w ponad 100 krajach. ELF zajmuje się chorobami układu oddechowego w Europie i skupia czołowych europejskich ekspertów w dziedzinie medycyny, aby zapewnić pacjentom informacje oraz zwrócić publiczną uwagę na te choroby. TB PAN – NET jest nowopowstałą siecią europejskich ekspertów w zakresie gruźlicy, którzy będą zajmować się problemem gruźlicy wielolekoopornej w Europie.

Materiały informacyjne zostały zredagowane z pomocą eksperta ERS w zakresie gruźlicy, dr Jean – Pierre Zellwegera. Zdjęcia zostały udostępnione przez World Lung Foundation, World Health Organization oraz Public Health Image Library.